

Juridiskās palīdzības
administrācija

**JURIDISKĀS PALĪDZĪBAS ADMINISTRĀCIJAS DARBĪBAS ATTĪSTĪBAS
ĪSTENOŠANA 2015. –2016.GADĀ**

Rīga, 2015

SATURS

IEVADS.....	3
1.1. Juridiskās palīdzības administrācijas darbības pilnvarojums.....	4
1.2. Juridiskās palīdzības administrācijas īstenotie darbības virzieni.....	6
1.2.1. Valsts garantētās juridiskās palīdzības nodrošināšana.....	6
1.2.2. Valsts kompensācijas cietušajiem noziedzīgos nodarījumos izmaksa.....	12
1.3. Juridiskās palīdzības administrācijas darbības spēju izvērtējums.....	18
NOSLĒGUMS.....	20

Ievads

Juridiskās palīdzības administrācijas (turpmāk – administrācija) darbības attīstības īstenošana 2015. – 2016.gadā, balstoties uz Ministru kabineta 2005.gada 15.novembra noteikumos Nr.869 „Juridiskās palīdzības administrācijas nolikums” (turpmāk – nolikums) noteiktajām funkcijām un uzdevumiem, plānota atbilstoši Tieslietu ministrijas darbības stratēģijā 2015. – 2016.gadam (apstiprināta ar 2015.gada 11.maija tieslietu ministra rīkojumu Nr.1-1/159) noteiktajiem mērķiem, darbības virzieniem, kā arī, lai efektīvi izpildītu Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā un likumā „Par valsts kompensāciju cietušajiem” paredzētās funkcijas un uzdevumus.

Ņemot vērā administrācijas darbības ārējo vidi, mērķauditoriju, tās līdzšinējo darbību un administratīvo kapacitāti, šajā dokumentā tiek analizēti tie darbības virzieni, kas saistīti gan ar esošo uzdevumu izpildi, gan attiecīgu darbību veikšanai nepieciešamo cilvēku un finanšu resursu plānošanu.

1.1. Administrācijas darbības pilnvarojums

Saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu, likumu „Par valsts kompensāciju cietušajiem” un nolikumu administrācija ir tieslietu ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kura apsaimnieko administrācijai piešķirtos valsts budžeta līdzekļus, kas paredzēti valsts nodrošinātajai juridiskajai palīdzībai (turpmāk – juridiskā palīdzība) un valsts kompensācijām cietušajiem.

Administrācijas virsmērķis ir nodrošināt maznodrošināto un trūcīgo personu, kā arī personu, kurām ir īpaša situācija, īpašuma stāvoklis un ienākumu līmenis, kas liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību, pieeju taisnīgai tiesas aizsardzībai, nodrošinot valsts garantētu atbalstu juridiskās palīdzības saņemšanai, un izveidot taisnīgu un atbilstošu valsts kompensācijas mehānismu noziedzīgos nodarījumos cietušajiem.

Administrācija, īstenojot minētās funkcijas, veic šādus uzdevumus:

- izvērtē personu iesniegumus juridiskās palīdzības pieprasījumam un sagatavo attiecīgo administratīvo aktu projektus;
- izvērtē personu iesniegumus par juridiskās palīdzības līguma slēgšanu un slēdz juridiskās palīdzības līgumus ar personām, kuras saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu var būt par juridiskās palīdzības sniedzējiem;
- izmaksā juridiskajai palīdzībai paredzētos līdzekļus juridiskās palīdzības sniedzējiem;
- nodrošina Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā noteiktajos gadījumos valsts budžeta līdzekļu piedziņu, kas izmaksāti juridiskās palīdzības nodrošināšanai;
- izveido un uztur juridiskās palīdzības reģistru;
- nosaka un izmaksā zvērinātu advokātu vecākajiem atlīdzību un atlīdzināmos izdevumus;
- izvērtē valsts kompensācijas pieprasījumus un sagatavo attiecīgo administratīvo aktu projektus;
- izmaksā valsts kompensāciju cietušajiem;
- nodrošina likumā „Par valsts kompensāciju cietušajiem” noteiktajos gadījumos valsts budžeta līdzekļu, kas izmaksāti valsts kompensācijās cietušajiem, piedziņu;
- izveido un uztur valsts kompensācijas reģistru;
- nodrošina apmeklētāju pieņemšanu, iesniegumu, priekšlikumu un sūdzību izskatīšanu;
- sagatavo priekšlikumus normatīvo aktu, attīstības plānošanas dokumentu, informatīvo ziņojumu, nacionālo pozīciju, nostāju un instrukciju projektu izstrādei un sniedz viedokli par izstrādātajiem projektiem, t.sk. par paredzēto pasākumu īstenošanai un iestādes uzdevumu veikšanai nepieciešamo finansējumu no valsts budžeta;
- informē sabiedrību par administrācijas darbību, apkopo un sniedz statistiskas datus par funkciju izpildes rezultatīvajiem rādītājiem;
- sadarbojas ar valsts un pašvaldību iestādēm, institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un citu valstu kompetentajām iestādēm un starptautiskajām organizācijām.

Atbilstoši Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīvai 2003/8/EK, kuras mērķis ir pilnveidot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos, un 2004.gada 29.aprīļa direktīvai 2004/80/EK par kompensāciju noziegumos cietušajiem administrācija attiecīgi nodrošina

valsts nodrošināto juridisko palīdzību un valsts kompensācijas cietušajiem izmaksu arī pārrobežu gadījumos, kā arī īsteno kompetentās iestādes uzdevumus iesniegumu pārsūtīšanā citām Eiropas Savienības dalībvalstīm un to saņemšanā un izskatīšanā no tām.

1.2. Administrācijas īstenotie darbības virzieni

Administrācijas īstenotie darbības virzieni:

1. juridiskās palīdzības nodrošināšana;
2. valsts kompensācijas cietušajiem noziedzīgos nodarījumos izmaksa.

Katram administrācijas īstenotajam darbības virzienam sniegts tā mērķu, darbības vides un situācijas apraksts, kā arī norādītas būtiskākās problēmas, kas saistītas ar esošo situāciju un institūciju darbības spēju. Atbilstoši esošajai situācijai sniegts iespējamo risināmo uzdevumu un pasākumu uzskaitījums.

1.2.1.1. Darbības virziena nosaukums

Juridiskās palīdzības nodrošināšana

1.2.1.2. Esošās situācijas apraksts

Administrācijas darbība vērsta uz tiesiski vismazāk aizsargāto un sociāli jūtīgāko sabiedrības daļu, proti, personām, kuras ir ieguvušas maznodrošinātas vai trūcīgas personas statusu, kā arī personām, kuras pēkšņi nonākušas tādā situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tām liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību, pieeju taisnīgai tiesas aizsardzībai.

Juridiskā palīdzība tiek sniegta Latvijas pilsoņiem, nepilsoņiem, bezvalstniekiem, Eiropas Savienības dalībvalstu un citu valstu pilsoņiem, kas tiesiski uzturas Latvijā, ārzemniekiem (tai skaitā bēgļiem un personām, kurām ir piešķirts alternatīvais statuss Latvijas Republikā), kuri nav Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņi, ja viņi tiesiski uzturas Latvijas Republikā un ir saņēmuši pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, personām, kurām atbilstoši Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām ir tiesības uz Latvijas Republikas nodrošināto juridisko palīdzību, kā arī patvēruma meklētājiem un izraidāmajiem ārzemniekiem.

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums paredz, ka fiziskajām personām ir tiesības pieprasīt valsts nodrošināto juridisko palīdzību, ja:

1) tās ir ieguvušas maznodrošinātas vai trūcīgas personas statusu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai, kādā fiziskā persona atzīstama par maznodrošinātu vai trūcīgu;

2) tās pēkšņi nonākušas tādā situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tām liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību (stihisku nelaimju, nepārvaramas varas vai citu no personas neatkarīgu apstākļu dēļ), vai atrodas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā;

3) to īpašā situācija, īpašuma stāvoklis un ienākumu līmenis liedz tām nodrošināt savu tiesību aizsardzību.

Juridiskā palīdzība tiek nodrošināta juridiska rakstura jautājumu risināšanai ārpus tiesas un tiesā aizskarto vai apstrīdēto personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzībai. Juridisko palīdzību var pieprasīt līdz galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim, izņemot pārrobežu strīda civillietās.

Juridisko palīdzību sniedz:

1. Civillietās
2. Pārrobežu strīdos civillietās

Pārrobežu strīds ir strīds, kurā juridiskās palīdzības pieprasītāja patstāvīgā dzīvesvieta nav tiesas sēdes norises vai tiesas nolēmuma izpildīšanas valstī:

- pārrobežu strīds norisinās Latvijā;
- pārrobežu strīds norisinās ārpus Latvijas.

3. Noteikta veida administratīvajās lietās

• apelācijas procedūrās patvēruma piešķiršanas procesa ietvaros (patvēruma meklētājiem);

• Imigrācijas likumā noteiktajos gadījumos lēmuma par apstrīdēto izbraukšanas rīkojumu vai lēmuma par apstrīdēto lēmumu par piespiedu izraidīšanu pārsūdzēšanas ietvaros (izraidāmajiem ārzemniekiem).

4. Kriminālprocesā. Valsts nodrošinātu advokātu kriminālprocesā uzaicina Kriminālprocesa likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā. Tām personām, kurām valsts

nodrošinātā juridiskā palīdzība (pārstāvība/aizstāvība) nepieciešama kriminālprocesā, ar lūgumu par pārstāvības/aizstāvības nodrošināšanu ir jāvērsas pie konkrētā kriminālprocesa virzītāja.

Saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā noteikto kārtību administrācija izskata iesniegumu par juridisko palīdzību un pieņem lēmumu par juridiskās palīdzības piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt. Kad pieņemts lēmums par juridiskās palīdzības piešķiršanu, administrācija norīko juridiskās palīdzības sniedzēju konkrētajā lietā. Administrācija izvēlas juridiskās palīdzības sniedzēju konkrētajā lietā, ņemot vērā juridiskās palīdzības sniedzēja kompetenci, specializāciju, noslogojumu, spēju konkrētajā lietā sniegt juridisko palīdzību (piemēram, izvērtē interešu konflikta iespējamību) un atrašanās vietu, lai izvērtētu, kāds attālums jāveic personai, lai saņemtu juridisko palīdzību. Administrācija informē juridiskās palīdzības pieprasītāju par norīkoto juridiskās palīdzības sniedzēju, juridiskās palīdzības apjomu, kā arī par vietu un laiku, kur un kad būs pirmā tikšanās ar juridiskās palīdzības sniedzēju.

Administrācija saskaņā ar attiecīgo Ministru kabineta noteikumu¹ regulējumu juridiskās palīdzības sniedzējiem veic atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu samaksu par sniegto juridisko palīdzību un zvērinātu advokātu vecākajiem veic atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu samaksu par valsts garantētās aizstāvības un pārstāvības nodrošināšanas koordinēšanu.

- Regulējums par juridiskās palīdzības sniegšanu administratīvajās lietās ir nepietiekams

Administrācija juridisko palīdzību nodrošina civiltiesisku strīdu risināšanai un noteiktu kategoriju administratīvajās lietās: patvēruma piešķiršanas procesa ietvaros un izraidīšanas procesa ietvaros tiesvedībā administratīvajā tiesā. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums citās administratīvajās lietās neparedz valsts nodrošināto juridisko palīdzību, prezumējot, ka administratīvais process paredz vairākus tiesību instrumentus privātpersonu tiesisko interešu aizsardzībai un veicināšanai (administratīvā procesa tiesību principi, t.sk. objektīvās izmeklēšanas princips, atvieglotās procedūras un tml.), taču vairāki apstākļi norāda uz tās nepieciešamību, piemēram, administratīvajās lietās, kas skar bērna tiesības, vai sarežģītajās administratīvajās lietās.

Ņemot vērā pasaules aktualitātes patvēruma jomā, Eiropas Savienībā ir pieņemti vairāki normatīvie akti (Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai, Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai un Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija regula Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm), kas uzliek par pienākumu Eiropas Savienības dalībvalstīm stiprināt patvēruma meklētāju tiesības un garantijas, t.sk. tiesības uz juridisko palīdzību. Lai īstenotu šajos Eiropas Savienības normatīvajos aktos paredzēto, atbildīgo iestāžu savstarpējas sadarbības rezultātā ir saskaņots un Saeimā virzīts likumprojekts „Patvēruma likums”².

Ņemot vērā minēto, nepieciešams izvērtēt iespēju paplašināt juridiskās palīdzības sniegšanas garantijas administratīvajās lietās. Šī jautājuma risināšanai ir uzsākts un tiek

¹ Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumi Nr. 1493 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību” un Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumi Nr.1093 „Noteikumi par zvērinātu advokātu vecākā atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu noteikšanas kārtību un apmēriem”

² Likumprojekts “Patvēruma likums” (Nr. 242/Lp12)

[http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/webAll?SearchView&Query=\(Title=*patvērums+likums*\)&SearchMax=0&SearchOrder=4](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/webAll?SearchView&Query=(Title=*patvērums+likums*)&SearchMax=0&SearchOrder=4)

turpināts darbs, saskaņojot un plānojot attiecīgu grozījumu izdarīšanu un ieviešanu Administratīvā procesa likumā un Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā³.

- Juridiskās palīdzības saņēmēju tiesības tiesvedības uzsākšanai ir pilnveidojamas

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums paredz, ka valsts nesedz tiesāšanās izdevumus (tai skaitā valsts nodevu, kancelejas nodevu, ar lietas izskatīšanu saistītos un citus izdevumus), kas maksājami saskaņā ar normatīvajiem aktiem vai tiesas nolēmumu, savukārt Civilprocesa likums paredz, ka tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji var atbrīvot to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atlikt valsts ienākumos piespriedu tiesas izdevumu samaksu vai sadalīt to termiņos. Analizējot tiesas praksi, secināms, ka, ņemot vērā to, ka Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma kā viens no kritērijiem juridiskās palīdzības saņemšanai ir personas maznodrošinātais vai trūcīgais statuss, normatīvajos aktos ir nepieciešams paredzēt, ka no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos ir atbrīvojamas personas, kuras saņem juridisko palīdzību, bez papildus mantiskā stāvokļa izvērtēšanas. Šī jautājuma risināšanai ir uzsākts un tiek turpināts darbs, saskaņojot un plānojot attiecīgu grozījumu izdarīšanu un ieviešanu Civilprocesa likumā un Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā⁴.

- Trūkst regulējuma izdevumu, kas ir izmaksāti juridiskās palīdzības sniedzējiem par juridiskās palīdzības sniegšanu, piedziņai

Civilprocesa likumā ir paredzēts regulējums par tiesas izdevumu piedziņu atkarībā no lietas iznākuma, taču nav regulējuma par izdevumu piedziņu, kas saistīti ar juridiskās palīdzības sniegšanu, tādējādi šobrīd izdevumi par juridiskās palīdzības sniegšanu netiek piedzīti no zaudējušās puses. Gadījumā, ja juridisko palīdzību persona tiesas procesā civillietās saņēmusi nepamatoti, tā atlīdzina valstij izdevumus, kas saistīti ar juridiskās palīdzības sniegšanu, saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma IX nodaļu „Ar juridisko palīdzību saistīto izdevumu samaksa”. Taču gadījumā, ja persona valsts nodrošināto juridisko palīdzību saņēmusi pamatoti atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā noteiktajam, izdevumus par valsts nodrošināto juridisko palīdzību civillietās šobrīd uzņemas valsts, tādējādi normatīvajā aktā būtu iekļaujams regulējums izdevumu par juridiskās palīdzības sniegšanu piedziņai atkarībā no lietas iznākuma (no zaudējušās puses). Šī jautājuma risināšanai ir uzsākts un tiek turpināts darbs, saskaņojot un plānojot attiecīgu grozījumu izdarīšanu un ieviešanu Civilprocesa likumā un Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā⁵.

- Sniegtā pakalpojuma - juridiskās palīdzības kvalitāte un pieejamība ir stiprināma

Šobrīd Tieslietu ministrijā tiesvedības kvalitātes veicināšanai norit izvērtēšanas darbs saistībā ar iespējamiem konceptuālajiem variantiem plašākai advokātu iesaistei civilprocesā. Tiesu sistēmas efektivitātes jautājums kontekstā ar advokātu iesaisti civilprocesā ir samērā komplikēts, jo būtiski skar savstarpēji saistītas jomas: tiesvedības procesi un pušu līdzdalība un šīs līdzdalības apjoms, personu tiesības uz pieeju taisnīgai tiesai (šaurākā un plašākā nozīmē),

³ Likumprojekts „Grozījumi Administratīvā procesa likumā” <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?dateFrom=2014-08-05&dateTo=2015-08-05&text=administrat%C4%ABv%C4%81+procesa&org=0&area=0&type=0> un likumprojekts „Grozījumi Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā”

[http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/webAll?SearchView&Query=\(Title\)*juridiskās+palīdzības*&SearchMax=0&SearchOrder=4](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/webAll?SearchView&Query=(Title)*juridiskās+palīdzības*&SearchMax=0&SearchOrder=4)

⁴ Likumprojekts „Grozījumi Civilprocesa likumā”

[http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/webAll?SearchView&Query=\(Title\)*civilprocesa+likum*&SearchMax=0&SearchOrder=4](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/webAll?SearchView&Query=(Title)*civilprocesa+likum*&SearchMax=0&SearchOrder=4) un likumprojekts „Grozījumi Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā”

[http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/webAll?SearchView&Query=\(Title\)*juridiskās+palīdzības*&SearchMax=0&SearchOrder=4](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/webAll?SearchView&Query=(Title)*juridiskās+palīdzības*&SearchMax=0&SearchOrder=4)

⁵ turpat

juridiskā palīdzība un advokatūra kā neatņemama justīcijas sastāvdaļa. Raugoties uz minēto jautājumu no juridiskās palīdzības viedokļa, ir vairāki svarīgi un akcentējami apstākļi. Šobrīd ir samērā šaurš personu loks, kurās ir tiesīgas pieprasīt juridisko palīdzību, tomēr personu loks, kurām varētu būt grūtības saistībā ar juridiskās palīdzības sniedzēju pakalpojumu apmaksu, ir plašāks. Minētais norāda, ka, analizējot jautājumu par advokātu iesaisti civilprocesā, būtu ņemama vērā arī nepieciešamība paplašināt to personu loku, kurām būtu tiesības pieprasīt juridisko palīdzību, tādējādi nodrošinot pakalpojuma pieejamību. Vērtējot pakalpojuma pieejamības nodrošināšanas jautājumu, nepieciešams paredzēt arī organizatorisko mehānismu.

- Juridiskās palīdzības sniedzējiem noteiktais samaksas apmērs ir nepietiekams

Lai nodrošinātu juridiskās palīdzības sniegšanu, administrācija slēdz juridiskās palīdzības līgumus ar personām, kas atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumam var būt par juridiskās palīdzības sniedzējiem. Uz 2015.gada 1.jūliju ir 114 līgumi ar juridiskās palīdzības sniedzējiem: 90 zvērināti advokāti, 23 juristi un viena biedrība.

Joprojām atsevišķos Latvijas novados (piemēram, Alojās, Naukšēnu, Rūjienas, Mazsalacas, Salacgrīvas, Limbažu, Vecpiebalgas, Aglonas, Ainažu, Preiļu, Vecumnieku, Kandavas, Dundagas, Aizputes, Viesītes novadā u.c.) nav neviena juridiskās palīdzības sniedzēja, kas būtu noslēdzis juridiskās palīdzības līgumu ar administrāciju. Turklāt atsevišķos Latvijas novados nav neviena praktizējoša zvērināta advokāta, ar kuru administrācija potenciāli varētu noslēgt juridiskās palīdzības līgumu (piemēram, Rūjienas, Alojās, Mazsalacas novadā u.c.). Dažos novados (Gulbenes, Alūksnes u.c. novados) juridisko palīdzību nodrošina juristi, ar kuriem noslēgts juridiskās palīdzības līgums, vai arī juridiskās palīdzības sniedzēji no citiem novadiem. Juridiskās palīdzības sniedzēji norāda, ka viens no būtiskākajiem faktoriem, kas ietekmē vēlmi iesaistīties juridiskās palīdzības sniegšanā, ir samaksas apmērs. Samaksa par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu tiek nodrošināta saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumiem Nr. 1493 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzinājumiem izdevumiem un to izmaksas kārtību”. Minēto noteikumu noslēguma jautājumi, ņemot vērā finansiālo situāciju valstī, paredzēja ierobežojumus attiecībā uz samaksas apmēru, no 2009. gada nosakot pārejas periodu. Noteiktais atlīdzības apmērs neapmierināja juridiskās palīdzības sniedzējus. Šī iemesla dēļ 2012. un 2013. gadā nedaudz ir pat samazinājies juridiskās palīdzības sniedzēju skaits. Lai motivētu juridiskās palīdzības sniedzējus, 2014. un 2015.gadā ir palielināts atlīdzības apmērs, kā arī no 2015.gada 1.maija tas ir sasniedzis Ministru kabineta noteikumu pamatregulējumā noteikto.

- Zvērinātu advokātu vecākā atlīdzības un atlīdzinājamo izdevumu apmērs ir pārskatāms

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums, Latvijas Republikas Advokatūras likums un Kriminālprocesa likums paredz personu tiesības uz aizstāvību un pārstāvību, kā arī aizstāvja un pārstāvja (advokāta) aicināšanas kārtību kriminālprocesā, kā arī Latvijas Zvērinātu advokātu padomei pienākumu nodrošināt un organizēt zvērinātu advokātu aicināšanas koordinēšanu valsts nodrošinātās aizstāvības un pārstāvības veikšanai kriminālprocesā pēc procesa virzītāju pieprasījuma Kriminālprocesa likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā caur tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecāko institūtu. Zvērinātu advokātu vecākais ir Latvijas Republikas Advokatūras likumā noteiktajā kārtībā ievēlēts Latvijas Zvērinātu advokātu padomes loceklis vai tās norīkots zvērināts advokāts, kas paralēli savu – advokāta – profesionālo pienākumu pildīšanai veic aizstāvju un pārstāvju kriminālprocesā koordinēšanu pēc procesa virzītāju pieprasījuma Kriminālprocesa likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā. Zvērinātu advokātu vecākajam par minēto pienākumu veikšanu no valsts budžeta atbilstoši Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumiem Nr.1093 „Noteikumi par zvērinātu advokātu vecākā atlīdzības un atlīdzinājamo izdevumu noteikšanas kārtību un apmēriem” tiek

samaksāta atlīdzība un attiecīgi segti atlīdzināmie izdevumi.

Ministru kabineta noteikumi nosaka zvērinātu advokātu vecākā atlīdzības apmēru un tā noteikšanas kārtību; atlīdzināmo izdevumu veidus, apmērus un noteikšanas kārtību; zvērinātu advokātu vecākā atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu piešķiršanas kārtību un pārskata par atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu izlietojumu saturu un iesniegšanas kārtību.

Lai nodrošinātu zvērinātu advokātu vecākajam regulāru atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu apmēra pārskatīšanu atbilstoši veicamajam darba apjomam attiecīgajā tiesu darbības teritorijā paredzēts, ka Ministru kabinets ne retāk kā reizi piecos gados pārskata atlīdzības bāzi; zvērinātu advokātu vecākā atlīdzību par citu ar valsts nodrošinātās aizstāvības vai pārstāvības veikšanas organizēšanu kriminālprocesā saistītu pienākumu pildīšanu un atlīdzināmo izdevumu apmērus, ņemot vērā attiecīgo preču cenu un pakalpojumu maksas vidējo apmēru valstī pārskatīšanas brīdī. Ņemot vērā minēto, Ministru kabinets, 2011.gadā pieņemot attiecīgos grozījumus, ir pārskatījis šajos noteikumos paredzēto. Šobrīd ir nākamais periods, kad Ministru kabinetam ir nepieciešams pārskatīt zvērinātu advokātu vecākā atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu apmēru.

- Administrācijas uzdevumu izpilde un sadarbība ar juridiskās palīdzības sniedzējiem ir efektīvizējama

Saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu, lai saņemtu juridisko palīdzību (civiltiesiska strīda risināšanai vai likumā noteiktajos gadījumos administratīvajās lietās), personai ir jāiesniedz iesniegums juridiskās palīdzības pieprasījumam, kuru administrācija izskata un pieņem lēmumu par juridiskās palīdzības piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt. Lēmums par juridiskās palīdzības piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt ir administratīvais akts.

Kad pieņemts lēmums par juridiskās palīdzības piešķiršanu, administrācija norīko juridiskās palīdzības sniedzēju konkrētajā lietā. Administrācija izvēlas juridiskās palīdzības sniedzēju konkrētajā lietā, ņemot vērā juridiskās palīdzības sniedzēja kompetenci, specializāciju, noslogojumu, spēju konkrētajā lietā sniegt juridisko palīdzību (piemēram, izvērtēt interešu konflikta iespējamību) un atrašanās vietu, lai izvērtētu, kāds attālums jāveic personai, lai saņemtu juridisko palīdzību. Administrācija informē juridiskās palīdzības pieprasītāju par norīkoto juridiskās palīdzības sniedzēju, juridiskās palīdzības apjomu, kā arī par vietu un laiku, kur un kad būs pirmā tikšanās ar juridiskās palīdzības sniedzēju. Pēc juridiskās palīdzības sniegšanas juridiskās palīdzības sniedzējs iesniedz Ministru kabineta noteikumos⁶ paredzēto paziņojumu par juridiskās palīdzības sniegšanu, pēc kā administrācija veic pārbaudi un samaksu. Minētās darbības īsteno administrācijas darbinieki, t.sk. attiecīgie dati saskaņā ar Ministru kabineta 2006.gada 7.februāra noteikumiem Nr.107 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības reģistru” tiek ievadīti juridiskās palīdzības reģistrā. Šobrīd juridiskās palīdzības reģistra funkcionalitāte ir nepilnīga. Lai uzlabotu un efektīvizētu administrācijas uzdevumu izpildi, paredzot automatizētu juridiskās palīdzības sniedzēju norīkošanu, kā arī pilnveidojot savstarpējo sadarbību ar juridiskās palīdzības sniedzējiem ar mērķi veicināt elektronisko informācijas apmaiņu (izstrādājot elektronisko rīku), kas sekmētu sniegtā pakalpojuma ātrāku nodrošināšanu un kvalitāti, administrācijai nepieciešams īstenot juridiskās palīdzības reģistra funkcionalitātes pilnveides projektu.

- Sabiedrības informētības, izpratnes un pakalpojuma kvalitātes veicināšanai juridiskās palīdzības saņemšanas iespēju popularizēšana ir turpināma

Ņemot vērā, ka administrācija ir klientorientēta iestāde, juridiskās palīdzības saņemšanas popularizēšanas, izpratnes un pakalpojuma kvalitātes veicināšanas nolūkā tā izvieta un

⁶ Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumi Nr. 1493 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzinājumiem izdevumiem un to izmaksas kārtību”

aktualizē informāciju par juridisko palīdzību administrācijas mājas lapā, nodrošina bezmaksas informatīvā tālruņa 80001801 darbību, sadarbojas ar juridiskās palīdzības sniedzējiem, pašvaldību sociālajiem dienestiem, bāriņtiesām un tiesām. Administrācija turpina īstenot sabiedrības informēšanas pasākumus, lai nodrošinātu iedzīvotāju informētību par juridisko palīdzību, t.sk. izplatot administrācijas sagatavotos informatīvos bukletus.

Pateicoties veiksmīgai starpinstitutīvu sadarbībai, informācija par administrācijas sniegtajiem pakalpojumiem iedzīvotājiem jau šobrīd ir pieejama pašvaldībās, tiesās, u.c. iestādēs, kā arī nevalstiskajās organizācijās, kurās iedzīvotāji vēršas pēc sociālās un cita veida palīdzības.

Dažāda veida informācija par biežāk nepieciešamo jautājumu risinājumiem juridiskās palīdzības nodrošināšanas jomā ir izvietota un pieejama administrācijas apmeklētāju pieņemšanas telpās, administrācijas mājas lapā un citos resursos.

Ņemot vērā administrācijas klientu loku - tiesiski vismazāk aizsargāto un sociāli jūtīgāko sabiedrības daļu, ir turpināma informācijas sniegšana par juridiskās palīdzības saņemšanas iespējām.

1.2.1.3. Darbības virziena mērķis

personu tiesisko interešu aizsardzībai nodrošināt efektīvu juridiskās palīdzības sistēmas darbību, paplašinot juridiskās palīdzības saņemšanas iespējas, veicinot juridiskās palīdzības sniedzēju ieinteresētību un līdzdalību, kā arī pilnveidojot administrācijas sniegto pakalpojumu īstenošanu

1.2.1.4. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

1. Paplašināt juridiskās palīdzības sniegšanu administratīvajās lietās:
 - izstrādāt priekšlikumus un ieviest regulējumu saistībā ar juridiskās palīdzības sniegšanas paplašināšanu un tās nodrošināšanas mehānismu administratīvajās lietās tiesvedībā, kā arī atbilstoši jaunajam regulējumam patvēruma jomā.
2. Stiprināt juridiskās palīdzības saņēmēju tiesības tiesvedības uzsākšanai un izstrādāt regulējumu juridiskās palīdzības izdevumu piedziņai civilprocesā:
 - izstrādāt priekšlikumus un ieviest regulējumu juridiskās palīdzības saņēmēju atbrīvošanai no tiesas izdevumu samaksas;
 - izstrādāt priekšlikumus un ieviest regulējumu juridiskās palīdzības izdevumu piedziņai civilprocesā, nodrošinot tehnisko risinājumu ziņu sniegšanai tiesvedībā par lietas ietvaros juridiskās palīdzības izdevumu apmēru.
3. Stiprināt juridiskās palīdzības sistēmu kopsakarā ar advokatūras lomas paplašināšanu civilprocesā:
 - izstrādāt priekšlikumus koncepcijai par advokatūras lomas stiprināšanu civilprocesā juridiskās palīdzības sistēmas pilnveidošanai un juridiskās palīdzības nodrošināšanas organizatoriskam mehānismam.
4. Pārskatīt juridiskās palīdzības sniedzēju atlīdzības apmēru:
 - uzsākt juridiskās palīdzības sniedzējiem samaksas veikšanu atbilstoši Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumos Nr. 1493 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību” pamatregulējumā paredzētajam apmēram.
5. Pārskatīt zvērinātu advokātu vecāko atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu apmēru:
 - izstrādāt priekšlikumus grozījumiem Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumiem Nr.1093 „Noteikumi par zvērinātu advokātu vecākā atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu noteikšanas kārtību un apmēriem”.
6. Efektīvizēt administrācijas uzdevumu īstenošanu un sadarbību ar juridiskās

palīdzības sniedzējiem:

- īstenot juridiskās palīdzības reģistra funkcionalitātes pilnveides projektu;
- izstrādāt grozījumus Ministru kabineta 2006.gada 7.februāra noteikumos Nr.107 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības reģistru”.

7. Turpināt popularizēt juridiskās palīdzības saņemšanas iespējas, veicināt izpratni par juridisko palīdzību un pakalpojuma kvalitāti:

- organizēt seminārus un informācijas sniegšanu par juridiskās palīdzības aktualitātēm pašvaldību sociālo dienestu, bāriņtiesu un citu institūciju darbiniekiem, kā arī sabiedrībai kopumā;
- organizēt administrācijas darbinieku un juridiskās palīdzības sniedzēju apmācības.

1.2.1.5. Iesaistītās iestādes

Tieslietu ministrija, tiesas, Iekšlietu ministrija, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Valsts robežsardze, Latvijas Zvērinātu advokātu padome, pašvaldību iestādes

1.2.2.1. Darbības virziena nosaukums

Valsts kompensācijas cietušajiem noziedzīgos nodarījumos izmaksa

1.2.2.2. Esošās situācijas apraksts

Likuma „Par valsts kompensāciju cietušajiem” mērķis ir nodrošināt fiziskajai personai, kura Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā ir atzīta par cietušo, tiesības saņemt valsts kompensāciju par tīša noziedzīga nodarījuma rezultātā radīto morālo aizskārumu, fiziskajām ciešanām vai mantisko zaudējumu.

Tiesības uz valsts kompensāciju ir, ja tīša noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājusies personas nāve; cietušajam nodarīti smagi vai vidēja smaguma miesas bojājumi; aizskarta cietušā tikumība vai dzimumneaizskaramība; cietušais ir cilvēku tirdzniecības upuris vai cietušais inficēts ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu.

Valsts kompensācijas apmērs ir noteikts likumā un tas ir saistīts ar valsts budžeta iespējām. Vienam noziedzīgā nodarījumā cietušajam izmaksājamās valsts kompensācijas maksimālais apmērs ir Latvijas Republikā noteiktās piecas minimālās mēneša darba algas. Izmaksājamās valsts kompensācijas apmēru aprēķina, ņemot vērā minimālās mēneša darba algas apmēru, kāds noteikts brīdī, kad persona atzīta par cietušo.

2015.gadā izmaksājamās valsts kompensācijas maksimālais apmērs ir 1800 *euro*, tā noteikšana ir atkarīga no noziedzīgā nodarījuma rezultātā radītajām sekām. Valsts kompensācija tiek izmaksāta:

- 1) 100 procentu apmērā, ja iestājusies personas nāve (1800 *euro*);
- 2) 70 procentu apmērā, ja cietušajam nodarīti smagi miesas bojājumi vai noziedzīgs nodarījums kvalificēts kā izvarošana vai seksuāla vardarbība, vai aizskarta nepilngadīgā cietušā tikumība vai dzimumneaizskaramība, vai cietušais ir cilvēku tirdzniecības upuris (1260 *euro*);
- 3) 50 procentu apmērā, ja cietušajam nodarīti vidēja smaguma miesas bojājumi vai aizskarta cietušā tikumība vai dzimumneaizskaramība, izņemot šīs daļas 2.punktā minētos gadījumus, vai cietušais inficēts ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu (900 *euro*).

Lai saņemtu valsts kompensāciju, persona aizpilda un iesniedz administrācijā valsts kompensācijas pieprasījumu, kuram pievieno attiecīgus dokumentus (procesa virzītāja izziņa vai spēkā stāties galīgais procesa virzītāja nolēmums).

Valsts kompensācijas pieprasījumu administrācijai iesniedz gada laikā pēc dienas, kad persona atzīta par cietušo vai ir uzzinājusi par faktiem, kas šai personai dod tiesības to darīt.

Administrācija mēneša laikā pēc valsts kompensācijas pieprasījuma saņemšanas izvērtē iesniegtos dokumentus un pieņem lēmumu par valsts kompensācijas izmaksāšanu vai atteikumu to izmaksāt. Valsts kompensāciju izmaksā mēneša laikā pēc dienas, kad pieņemts

lēmums par valsts kompensācijas izmaksu, ieskaitot valsts kompensācijas summu valsts kompensācijas pieprasījumā norādītājā norēķinu kontā.

Administrācija atbilstoši likumā „Par valsts kompensāciju cietušajiem” paredzētajiem nosacījumiem nodrošina cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas piedziņu valsts budžetā no noziedzīga nodarījuma izdarītāja un noteiktos gadījumos no cietušā.

2012.gada 16.novembrī stājās spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 25.oktobra direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (turpmāk – Direktīva). Saskaņā ar Direktīvas prasībām dalībvalstis veic pasākumus, lai izveidotu bezmaksas un konfidenciālus speciālistu atbalsta dienestus, kas papildinātu vispārējos cietušo atbalsta dienestus vai būtu to sastāvdaļa, vai dotu iespēju cietušo atbalsta organizācijām vērsties pie jau pastāvošām specializētām iestādēm, kas sniedz šādu speciālistu atbalstu. Cietušo atbalsta dienesti sniedz vismaz informāciju, konsultācijas un atbalstu, kas attiecas uz cietušo tiesībām, tostarp informāciju par piekļuvi valsts kompensācijas sistēmām attiecībā uz ievainojumiem, kas radušies nozieguma rezultātā, kā arī informāciju par viņu lomu kriminālprocesā, tostarp par sagatavošanos tiesas procesa apmeklēšanai; informāciju par visiem pastāvošajiem attiecīgajiem speciālistu atbalsta dienestiem vai tieši nosūta pie tiem; emocionālu un, ja pieejams, psiholoģisku atbalstu; konsultācijas finansiālos un praktiskos jautājumos, kas radušies saistībā ar noziegumu un konsultācijas saistībā ar sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības risku un novēršanu, ja vien šādas konsultācijas jau nesniedz citi valsts vai privāti dienesti.

- Noziedzīgajos nodarījumos cietušo atbalsta sistēmas attīstība ir turpināma

Saskaņā ar pašreizējo regulējumu administrācija kompetences ietvaros nodrošina valsts kompensācijas pieprasījumu izskatīšanu un lēmumu par valsts kompensācijas izmaksu vai atteikumu to izmaksāt pieņemšanu likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā, valsts kompensāciju izmaksāšanu un šajā likumā noteiktajos gadījumos izmaksātās valsts kompensācijas piedziņu. Administrācijas kompetencē neietilpst juridisku konsultāciju sniegšana, emocionālu, psiholoģisku atbalstu nodrošināšana, līdz ar to nav upuru atbalsta nodrošināšanai atbilstošas specializācijas nodarbināto.

Šobrīd vērojama situācija, kad valstī pastāv sadrumstaloti atbalsta sistēmas elementi un nav vienota atbalsta sistēma, līdz ar to nepieciešams pastāvošos elementus koordinēt, lai cietušajiem būtu ērta, ātra un bezmaksas informācija par pieejamo atbalstu. Meklējot piemērotāko risinājumu, kā nodrošināt Direktīvas ieviešanu un koordinēt cietušajiem esošo atbalsta iespēju saņemšanu, paredzēts paplašināt administrācijas uzdevumus, nosakot pienākumu nodrošināt noziedzīgos nodarījumos cietušo personu konsultēšanu, uzsākot konsultatīvā tālruņa darbību, minēto valsts pārvaldes uzdevumu deleģējot biedrībai „Skalbes”⁷, nodrošinot šī uzdevuma izpildes kvalitātes uzraudzību.

- Valsts kompensācijas cietušajiem sistēmas attīstība ir turpināma

2004.gada 29.aprīļa Eiropas Padomes direktīvā 2004/80/EK par kompensāciju noziegumos cietušajiem paredzētas tiesības uz taisnīgu un efektīvu kompensāciju, taču nav definēti konkrēti kritēriji kompensācijas apmēra noteikšanai. Līdz ar to var secināt, ka attiecībā uz kompensācijas apmēru dalībvalstīm ir piešķirta pietiekami plaša rīcības brīvība. Šeit ir svarīgs vērā ņemams apstāklis, ka Eiropas Savienības dalībvalstu starpā pastāv ievērojamas atšķirības gan dzīves līmeņa ziņā, gan attiecībā uz pieejamiem valsts budžeta resursiem.

Valsts kompensācijas maksimālais apmērs, pieņemot likumu „Par valsts kompensāciju

⁷ Ministru kabineta noteikumu projekts “Grozījumi Ministru kabineta 2005.gada 15.novembra noteikumos Nr.869 „Juridiskās palīdzības administrācijas nolikums”” (2015.gada 5.marts, VSS – 206)

cietušajiem”, tika noteikts 10 minimālo mēneša darba algu apmērā, bet šis regulējums kopš 2006.gada nekad nav ticis piemērots. Pārejas periodā maksimālais valsts kompensācijas apmērs tika noteikts piecu minimālo mēneša darba algu apmērā, savukārt 2009.gadā, pagarinot pārejas periodu un ņemot vērā valsts ekonomisko situāciju, ierobežotos valsts budžeta resursus, – trīs minimālo mēneša darba algu apmērā. 2012.gadā, izdarot grozījumus likumā, divu gadu periodā maksimālais valsts kompensācijas apmērs tika palielināts līdz piecu minimālo mēneša darba algu apmēram, kāds tas ir šobrīd. Tomēr salīdzinājumā ar citu Eiropas Savienības dalībvalstu noteiktajiem maksimālajiem valsts kompensācijas apmēriem, Latvijā tas ir ievērojami zemāks, proti, nāves gadījumā personai, kura atzīta par cietušo Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā, valsts kompensācija izmaksājama 1800 *euro* apmērā. Igaunijā maksimālais valsts kompensācijas apmērs ir 9590 *euro*, savukārt Lietuvā - 8211,85 *euro*. Ievērojot minēto, nepieciešams izvērtēt iespēju palielināt izmaksājamās valsts kompensācijas maksimālo apmēru.

Valsts kompensācija vardarbīgos noziegumos cietušajiem pieejama tikai par tīšu noziedzīgu nodarījumu rezultātā radītajām sekām, lai arī cietušajam sekas situācijā, kad noziegums izdarīts tīši vai aiz neuzmanības, nemainās. Situācijā, kad cietušajam ir minimāla iespēja saņemt kompensācijas no noziedzīgā nodarījuma izdarītāja, būtu izvērtējams jautājums par valsts kompensācijas izmaksu, ja likumā noteiktās sekas ir iestājušās noziedzīgu nodarījumu aiz neuzmanības rezultātā, tādējādi paplašinot personu loku, kam ir tiesības saņemt valsts kompensāciju. Izvērtējuma pamatā ir valsts budžeta iespējas un īstenotā fiskālā politika.

- valsts kompensācijas cietušajiem piedziņas mehānisms ir pilnveidojams un efektīvāks

Tiesības saņemt valsts kompensāciju tīšā noziedzīgā nodarījumā cietušajai personai ir jebkurā kriminālprocesa stadijā - pirmstiesas, tiesvedības stadijā, kā arī pabeigtā kriminālprocesā. Likuma “Par valsts kompensāciju cietušajiem” IV.nodaļa noteic cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas piedziņas kārtību atkarībā no kriminālprocesa stadijas, kurā izmaksāta valsts kompensācija. Administrācija, nodrošinot cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas piedziņu valsts budžetā, praksē konstatējusi likuma “Par valsts kompensāciju cietušajiem” regulējuma nepilnības, kas kavē efektīvi īstenot piedziņas funkciju, proti, ir konstatēti gadījumi, kad valsts kompensācijas pieprasījums ir iesniegts nepabeigtā kriminālprocesā, bet uz valsts kompensācijas izmaksas vai valsts kompensācijas piedziņas brīdi tas jau ir pabeigts u.tml. Šā brīža tiesiskais regulējums neaptver visus iespējamus gadījumus izmaksātās valsts kompensācijas piedziņas veikšanai, līdz ar to nepieciešams precizēt likuma “Par valsts kompensāciju cietušajiem” normas.

Atbilstoši likuma “Par valsts kompensāciju cietušajiem” nosacījumiem administrācijai, nodrošinot izmaksātās valsts kompensācijas piedziņu, ir tiesības sadalīt atmaksājamo valsts kompensācijas summu daļās. Ja atmaksājamā valsts kompensācijas summa tiek sadalīta daļās, visa summa atmaksājama gada laikā. Vairākumā gadījumu cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas piedziņas no personām, kuras izcieš brīvības atņemšanas sodu un kurām ir ierobežotas iespējas gūt ienākumus, vai atmaksājamā summa ir pārāk liela, lai to atmaksātu gada laikā. Administrācijai efektīvāk izdotos atgūt cietušajiem valsts kompensācijās izmaksātos līdzekļus, ja parādniekam dotu iespēju to atmaksāt labprātīgi ilgākā laika periodā. Ņemot vērā minēto, nepieciešams pārskatīt likumā “Par valsts kompensāciju cietušajiem” noteikto termiņu, uz kādu administrācija var sadalīt atmaksājamo summu.

Cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas piedziņas nodrošināšanai, administrācijai ir būtiski sekot kriminālprocesa virzībai, lai pieteiktu cietušajam izmaksātās valsts kompensācijas piedziņu valsts budžetā kriminālprocesa ietvaros, kā arī, lai konstatētu brīdi, kad kriminālprocesā ir pieņemts un stājies spēkā procesa virzītāja galīgais nolēmums. Procesā virzītāja galīgā nolēmuma spēkā stāšanās ir pamats administrācijai uzsākt piedziņas administratīvo procesu vai piedziņas procesa monitoringu, ja cietušajam izmaksātā valsts

kompensācija valsts budžetā no noziedzīga nodarījuma izdarītāja ir piedzīta kriminālprocesa ietvaros. Šobrīd kriminālprocesa virzības un piedziņas gaitas (rezultātu) monitorings tiek nodrošināts manuāli, veicot informācijas pārbaudi Tiesu informācijas sistēmā, kā arī reizi gadā rakstveidā pieprasot informāciju kriminālprocesa virzītājiem (policijai, prokuratūrai) un zvērinātiem tiesu izpildītājiem. Tas nav vērtējams kā efektīvs un mūsdienīgs datu apmaiņas risinājums un nenodrošina savlaicīgu aktuālās informācijas apmaiņu un prasa nesamērīgus vairāku iestāžu administrēšanas resursus, sagatavojot un nosūtot informācijas pieprasījumus un atbildes uz tiem.

Lai veicinātu savlaicīgu un operatīvu aktuālās informācijas par kriminālprocesa virzību saņemšanu, nepieciešams paplašināt Ministru kabineta 2010.gada 14.septembra noteikumos Nr.850 „Kriminālprocesa informācijas sistēmas noteikumi” administrācijai piešķirto piekļuvi ziņām par kriminālprocesu un nodrošināt automatizētu aktuālās informācijas sniegšanu administrācijai no Kriminālprocesa informācijas sistēmas un Tiesu informācijas sistēmas.

Saskaņā ar likumu „Par valsts kompensāciju cietušajiem”, Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu un Civilprocesa likumu administrācijas izdoto lēmumu, ar kuru personai uzlikts par pienākumu valsts budžetā atmaksāt cietušajam izmaksāto valsts kompensāciju vai valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības nodrošināšanai izmaksātos līdzekļus, kā arī tiesas spriedumu un lēmumu krimināllietās daļā par mantiskajām piedziņām, tai skaitā par cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas piedziņu, piespiedu izpildi veic zvērināti tiesu izpildītāji. Administrācija ne tikai nodrošina cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas un ar valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības nodrošināšanu saistīto izdevumu piedziņu, bet arī veic kontroli pār to, kādās lietās un kādā apmērā cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas un valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības nodrošināšanai izmaksātie līdzekļi valsts budžetā atmaksāti. Administrācijai šī uzdevuma izpildei ir nodrošinātas tiesības skatīt Valsts kases kontu, kurā ieskaitāmi atmaksājami līdzekļi, un pieprasīt informāciju no zvērinātiem tiesu izpildītājiem par piedziņas procesu. Izvērtējot Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumos Nr.941 „Izpildu lietu reģistra noteikumi” paredzēto reģistrā iekļaujamās informācijas apjomu, secināms, ka reģistrā tiek iekļauta informācija, kas administrācijai nepieciešama, nodrošinot administrācijas izdoto lēmumu, kā arī tiesas spriedumu un lēmumu krimināllietās daļā par cietušajiem izmaksātās valsts kompensācijas piedziņas piespiedu izpildes monitoringu. Ņemot vērā informācijas apjomu, kas administrācijai nepieciešams, lai īstenotu tai likumā noteikto funkciju, kā arī, lai būtiski samazinātu administrācijas un zvērinātu tiesu izpildītāju laika un darbaspēka resursu izlietojumu, pieprasot un sniedzot nepieciešamo informāciju rakstveidā, būtu paplašināms Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumos Nr.941 „Izpildu lietu reģistra noteikumi” noteiktais reģistra lietotāju loks, piešķirot administrācijas darbiniekiem tiesības skatīšanās režīmā piekļūt attiecīgajai informācijai.

Ņemot vērā minēto, ka šobrīd kriminālprocesa virzības un piedziņas gaitas (rezultātu) monitorings tiek nodrošināts manuāli, kā arī to, ka valsts kompensācijas reģistrs neparedz vienotu lietotāju autentifikācijas risinājumu un automatizētu ziņu saņemšanu no citām informācijas sistēmām, administrācijai nepieciešams īstenot valsts kompensācijas reģistra funkcionalitātes pilnveides projektu un nodrošināt integrāciju starp dažādām iepriekš minētajām sistēmām.

- Sabiedrības informētības, izpratnes un pakalpojuma kvalitātes veicināšanai valsts kompensācijas cietušajiem saņemšanas iespēju popularizēšana ir turpināma

Tiesības uz valsts kompensāciju ir cietušajam. Kriminālprocesa likums noteic, ka personu par cietušo atzīst izmeklētājs, prokurors vai izmeklēšanas grupas dalībnieks ar savu lēmumu, ko var uzrakstīt arī rezolūcijas veidā. Ievērojot minēto, ir svarīgi, lai persona līdz ar atzīšanu par cietušo no procesa virzītāja saņemtu arī informāciju par cietušā valsts garantētajām tiesībām un pienākumiem, tāpēc iestādēm ir nepieciešams sadarboties personas informēšanā par tiesībām. Pretējā gadījumā iespējama situācija, ka personas, kurām šī valsts palīdzība ir

visvairāk nepieciešama, to nesaņemtu, jo tās netiktu informētas par šādu sev garantēto tiesību nodrošinājuma iespējām. Cietušais var vērsties administrācijā ar valsts kompensācijas pieprasījumu, negaidot spēkā stājušos galīgo procesa virzītāja nolēmumu. Minētais ir saistīts ar likumā „Par valsts kompensāciju cietušajiem” noteikto termiņu valsts kompensācijas pieprasījuma iesniegšanai, t.i., gada laikā pēc dienas, kad persona atzīta par cietušo vai ir uzzinājusi par faktiem, kas šai personai dod tiesības to darīt.

Ņemot vērā, ka administrācija ir klientorientēta iestāde, valsts kompensācijas saņemšanas popularizēšanas, izpratnes un pakalpojuma kvalitātes veicināšanas nolūkā tā izvietoj un aktualizē informāciju par valsts kompensāciju administrācijas mājas lapā, nodrošina bezmaksas informatīvā tālruņa 80001801 darbību, sadarbojas ar procesa virzītājiem, t.sk. izplatot administrācijas sagatavotos informatīvos bukletus. Administrācija turpina īstenot sabiedrības informēšanas pasākumus, lai nodrošinātu iedzīvotāju informētību.

Dažāda veida informācija par biežāk nepieciešamo jautājumu risinājumiem juridiskās palīdzības nodrošināšanas jomā ir izvietota un pieejama administrācijas apmeklētāju pieņemšanas telpās, administrācijas mājas lapā un citos resursos.

Ņemot vērā administrācijas klientu loku – noziedzīgos nodarījumos cietušie, ir turpināma informācijas sniegšana par valsts kompensācijas saņemšanas iespējām.

1.2.2.3. Darbības virziena mērķis

nodrošināt taisnīgu un efektīvu valsts kompensācijas cietušajiem sistēmas darbību, paplašinot atbalsta veidus un valsts kompensācijas cietušajiem saņemšanas iespējas, pilnveidojot valsts kompensācijas piedziņas mehānismu, kā arī administrācijas pakalpojumu sniegšanas kvalitāti

1.2.2.4. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

1. Attīstīt noziedzīgajos nodarījumos cietušo atbalsta sistēmu:
 - nodrošināt konsultatīvā tālruņa darbību, lai cietušajiem būtu ērta, ātra un bezmaksas informācija par pieejamo atbalstu, paplašinot administrācijas nolikumā noteiktos uzdevumus un īstenojot šī uzdevuma deleģēšanu biedrībai „Skalbes”.
2. Attīstīt valsts kompensācijas cietušajiem sistēmu:
 - izstrādāt priekšlikumus grozījumiem likumā „Par valsts kompensāciju cietušajiem”, pārskatot maksimālā valsts kompensācijas apmēru un valsts kompensācijas saņemšanas gadījumus.
3. Pilnveidot valsts kompensācijas cietušajiem piedziņas mehānismu:
 - izstrādāt priekšlikumus grozījumiem likumā „Par valsts kompensāciju cietušajiem”, paredzot regulējumu efektīvas valsts kompensācijas piedziņas nodrošināšanai;
 - izstrādāt grozījumus Ministru kabineta 2010.gada 14.septembra noteikumos Nr.850 „Kriminālprocesa informācijas sistēmas noteikumi”, paredzot paplašinātu informācijas saņemšanas iespēju;
 - izstrādāt priekšlikumus grozījumiem Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumos Nr.941 „Izpildu lietu reģistra noteikumi”, paredzot administrācijas tiesības informācijas iegūšanai;
 - īstenot valsts kompensācijas reģistra funkcionalitātes pilnveides projektu.
4. Turpināt popularizēt valsts kompensācijas cietušajiem saņemšanas iespējas, veicināt izpratni par valsts kompensāciju un pakalpojuma kvalitāti:
 - organizēt seminārus un informācijas sniegšanu par valsts kompensācijas cietušajiem aktualitātēm procesa virzītājiem, sabiedrībai kopumā;
 - organizēt administrācijas darbinieku apmācības.

1.2.2.5. Iesaistītās iestādes

Tieslietu ministrija, Iekšlietu ministrija, Valsts policijas un prokuratūras iestādes, tiesas, Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome

1.3. Administrācijas darbības spēju izvērtējums

1.3.2. Administrācijas organizatoriskās struktūras raksturojums

Administrācijai deleģēto funkciju un uzdevumu izpildi un efektīvu administrācijas darbību nodrošina administrācijas direktors, kura tiešā pakļautībā ir direktora vietnieks - Juridiskās palīdzības nodrošinājuma nodaļas vadītājs un piecas struktūrvienības: Juridiskās palīdzības nodrošinājuma nodaļa, Juridiskā nodaļa, Piedziņas nodaļa, Administratīvās un finanšu vadības nodaļa un Lietvedības nodaļa. Kopā izveidotas 34 amatu vietas, no kurām 24 ir ierēdņu un 10 – darbinieku amatu vietas.

Juridiskās palīdzības nodrošinājuma nodaļas darbības mērķis ir organizēt juridiskās palīdzības sniegšanu normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Juridiskās nodaļas darbības mērķis ir nodrošināt valsts kompensācijas cietušajiem piešķiršanu, paziņojumu par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu kriminālprocesā pārbaudi un piedalīšanos zvērinātu advokātu vecākajiem atlīdzības un atlīdzināmo izdevumu noteikšanā saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

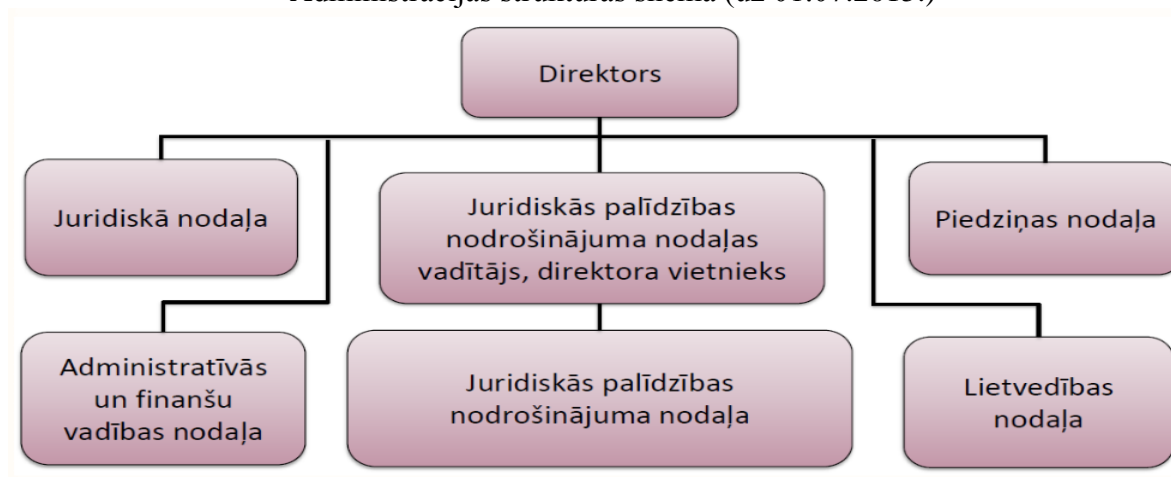
Piedziņas nodaļas darbības mērķis ir nodrošināt saistībā ar valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu un valsts kompensācijās cietušajiem izmaksāto līdzekļu piedziņu valsts budžetā normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un kārtībā.

Administratīvās un finanšu vadības nodaļas darbības mērķis ir nodrošināt administrācijas budžeta un finanšu līdzekļu plānošanu un izlietojumu, personāla vadības procesus, administrācijas biroja un tehnisko iekārtu, darba telpu un informācijas tehnoloģiju uzturēšanu, darba aizsardzības un darba drošības pasākumu un iepirkumu procedūru organizēšanu saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

Lietvedības nodaļas darbības mērķis ir nodrošināt dokumentu un arhīva pārvaldību administrācijā saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

Administrācijas nodaļu pakļautība un amatu izvietojums 2015.gadā atspoguļots struktūras shēmā.

Administrācijas struktūras shēma (uz 01.07.2015.)

1.3.3. Administrācijas personāla raksturojums

Personāls ir viens no nozīmīgākajiem administrācijas resursiem un vienīgais radošais resurss, tādēļ tā izaugsme ir lielā mērā atkarīga no darbinieku uzticības iestādes mērķiem un attīstībai.

Tikai kvalificēti un motivēti darbinieki spēs nodrošināt kvalitatīvu un efektīvu iestādes darbību un tās attīstību nākotnē. Līdz ar to administrācijas rīcība attiecībā uz iestādes personālu ir vērsta uz visu nepieciešamo nosacījumu radīšanu, lai veicinātu strādājošo darba kvalitātes uzlabošanu un vēlmi savu personīgo izaugsmi saistīt ar kopējo iestādes attīstību. Tā rezultātā administrācijā izveidotas funkcionālas darba vietas atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nodrošināta veselības apdrošināšana, organizēti kvalifikācijas celšanas pasākumi

t.sk. arī ārvalstīs, kā arī nodrošināts labs mikroklimats un vadības atbalsts dažādu ar darbu saistītu jautājumu risināšanā.

Daļa no administrācijas darbības attīstības īstenošanas ir administrācijas personāla, personāla atlases, atlīdzības un apmācību organizēšanas politika, kas virzīta uz administrācijas attīstību un maksimālu darbības efektivitātes rādītāju sasniegšanu, ievērojot administrācijas vietu un nozīmi valsts pārvaldē un kopējā attīstībā.

Personāla politika nosaka pieejas un principus, kuru ietvaros tiek pieņemti ikdienas lēmumi, kas saistīti ar visefektīvāko cilvēku resursu izmantošanu, un pauž darba devēja nostāju attiecībā uz personāla vadību. Administrācija savā darbībā balstās uz šādām kopīgām vērtībām: *godīgums un mērķtiecība, profesionāla un radoša komanda, attīstība, atklātība un sadarbība.*

Personāla profesionālā attīstība ir viens no svarīgākajiem faktoriem iestādes kopējai attīstībai. Viens no galvenajiem katra darbinieka uzdevumiem – būt kompetentam savā darbības jomā, tādēļ arī tiek ieguldīti līdzekļi personāla attīstībā, tādējādi veicinot administrācijas darbības kvalitāti kopumā. Darbiniekiem tiek nodrošinātas vienlīdzīgas izaugsmes iespējas profesionalitātes, radošuma (kreativitātes) un lojalitātes veicināšanā, atbalstot viņu vēlmes iegūt kompetencei atbilstošas zināšanas un prasmes, savukārt no darbinieka sagaidot iniciatīvu un kvalitatīvu uzdevumu izpildi.

Izvērtējot administrācijas personāla kvalitatīvos rādītājus, var secināt, ka attīstību un kvalitatīvu uzdevumu izpildi nodrošina profesionāls kolektīvs. No administrācijā strādājošiem 24 nodarbinātajiem ir maģistra grāds, 5 nodarbinātajiem - bakalaura grāds vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (2 turpina mācības maģistrantūrā), 5 nodarbinātajiem - pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība. Taču iestādei raksturīga samērā liela personāla mainība un nekonkurentspējīgs darbinieku atalgojums. Iepriekšējā laika periodā no 2012.gada līdz 2014.gadam darbinieku mainība sastādīja 18,4%, noteiktais vidējais lietvedības un grāmatvedības speciālistu atalgojums - 710 *euro*, juriskonsultu - 874 *euro*. Finansējuma iestādes uzturēšanai kopumā samazināšanas rezultātā samazināts un nav paaugstināts darbinieku atalgojums, likvidētas informācijas tehnoloģiju un sabiedrisko attiecību speciālistu štata vietas u.c.

1.3.4. Administrācijas informācijas sistēmas un materiāltehniskais nodrošinājums

Administrācijas pārziņā ir divas valsts informācijas sistēmas – juridiskās palīdzības reģistrs (tā darbību reglamentē Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums un Ministru kabineta 2006.gada 7.februāra noteikumi Nr.107 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības reģistru”) un valsts kompensācijas reģistrs (tā darbību reglamentē likums „Par valsts kompensāciju cietušajiem” un Ministru kabineta 2007.gada 20.marta noteikumi Nr.197 „Valsts kompensācijas reģistra noteikumi”). Funkciju atbalstam tiek izmantotas grāmatvedības, finanšu plānošanas un dokumentu vadības informācijas sistēmas.

Administrācijas materiāltehniskais nodrošinājums atbilst iestādes darbības nodrošināšanas prasībām, tomēr atbilstoši 1.2.sadaļā minētajam būtu pilnveidojama valsts informācijas sistēmu funkcionalitāte.

1.3.5. Darbību veicinošie un kavējošie faktori

Kā darbu veicinošie faktori ir norādāmi:

- 1) darbības likumība un tiesiskums;
- 2) darbinieku uzkrātā darba pieredze un kompetence, lojalitāte un motivācija;
- 3) vienlīdzīgas iespējas: nodrošinātas vienlīdzīgas, uz objektīvu darbinieka novērtējumu pamatotas, iespējas attīstīties; saņemt atalgojumu un veidot savu karjeru saskaņā ar administrācijas interesēm;
- 4) darbinieku rīcība un sadarbība, informācijas aprīte un drošība;

- 5) uz klientu orientēta organizācija, kas izzina un novērtē klientu vajadzības un apmierinātību, lai pilnveidotu administrācijas pakalpojumus, saglabātu un paaugstinātu to kvalitāti valsts un tās iedzīvotāju interesēs;
- 6) darbinieku iesaistīšana: veicināta darbinieku iesaistīšana izvirzīto mērķu sasniegšanā, lai nodrošinātu viņu zināšanu un prasmju izmantošanu administrācijas labā un paaugstinātu darbinieku atbildības līmeni;
- 7) informācijas sistēmu darbība;
- 8) iestādes prestižs un tās uzdevumu aktualitāte.

Savukārt – kā kavējošie faktori ir norādāmi:

- 1) nepietiekošs atalgojums un motivācijas sistēmas vājums, kas negatīvi ietekmē darbinieku ieinteresētību un darba mainību iestādē;
- 2) pārziņā esošo valsts informācijas sistēmu funkcionalitātes nepilnības, kas negatīvi ietekmē vairāku uzdevumu izpildes ātrumu un efektivitāti;
- 3) funkciju atbalsta pakalpojumu nepietiekama kvalitāte.

1.3.6. Plānotās izmaiņas institūcijas administratīvajā darbā

Viena no būtiskākajām saiknēm administrācijas un darbinieka attīstības procesā ir darba rezultātu novērtējums, kur vislielākā loma ir tiešajam vadītājam. Darba rezultātu novērtēšana ir process, kurā tiek vērtēta darbinieka attieksme pret darbu, kompetence, kvalitatīvie un kvantitatīvie rezultāti. Teicams rezultāts pelna atzinību, neapmierinošs – iespēju to uzlabot. Darba rezultātu novērtēšanas un attīstības procesā tiek apkopota informācija par padarīto un noteikti uzdevumi nākamajam gadam. Tam ir būtiska nozīme administrācijas uzdevumu izpildē un darbinieku profesionālo mērķu īstenošanā.

Administrācijā tiek sekmētas ilgtermiņa valsts civildienesta attiecības un darba tiesiskās attiecības ar darbiniekiem, tādēļ personāla plānošanā tiek ņemta vērā perspektīva, lai radītu profesionālās izaugsmes iespējas un izvairītos no pēkšņiem darbinieku atbrīvojumiem.

Personāla plānošana ir sistemātisks un pastāvīgs iestādes personāla resursu vajadzību analīzes process. Tā ir neatņemama iestādes darbības un budžeta plānošanas procedūru sastāvdaļa, jo personāla plāni un izmaksas balstās uz administrācijas darbības attīstības īstenošanu, kopējiem mērķiem un darbības plāniem.

2015.-2016.gadā plānots:

- 1) pilnveidot administrācijas pārziņā esošo valsts informācijas sistēmu programmatūras funkcionalitāti, lai efektīvizētu pakalpojuma administrēšanas kvalitāti;
- 2) palielināt administrācijas personāla darbības un kapacitāti, nodrošinot apmācības, lai sekmētu sniegto pakalpojumu kvalitāti;
- 3) stiprināt darbinieku motivācijas sistēmu, palielinot atalgojumu, to sasaistot ar darbinieku novērtēšanu un ieguldījumu, lai novērstu darbinieku mainību un nodrošinātu ilgtermiņa uzdevumu izpildi un funkciju attīstību, izvērtējot minēto atbilstoši valsts budžeta iespējām un īstenojamajai fiskālajai politikai.

NOSLĒGUMS

Administrācijas darbības attīstības īstenošanas 2015. – 2016.gadā un šajā dokumentā paredzēto uzdevumu mērķis ir nodrošināt administrācijas funkciju efektīvu un racionālu izpildi, panākt to attīstību, stiprināt administrācijas spējas un palielināt personu un sadarbības partneru apmierinātību ar administrācijas sniegtajiem pakalpojumiem.